

» Καίτοι τὰ τῆς ἀνασκαφῆς ἡμῶν εὐρήματα δὲν ἦσαν τοιαῦτα, οἷα ἀνεμένομεν καὶ σὺν ἡμῖν ἄπας ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος, ὥστε νὰ πείσωμεν ἡμᾶς, ὅτι εὗρομεν αὐτὸ τοῦτο τὸ Ὁδεῖον, οὐχ ἦττον θεωροῦμεν ὡς πληρωθεῖσαν διακαῇ ἐπιθυμίαν ἡμῶν καὶ τὴν εὕρεσιν τῶν ὀλίγων τούτων, δι' ὧν ἐξηνέγκομεν θετικὸν συμπέρασμα εἰς ὁρισμὸν τῆς θέσεως αὐτοῦ. Ἀπεδείχθη, ὅτι τὸ Ὁδεῖον διὰ τῶν αἰώνων ὑπέστη πλείστας μεταβολὰς καὶ καὶ δηώσεις. Καὲν ὑπὸ τοῦ Ἀριστίωνος καὶ ἀνοικοδομηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀρισθαρζάνου, κατεστράφη πάλιν ἐκ βάθρων καὶ τὸ ὑλικὸν αὐτοῦ ἐχρησίμευσεν εἰς οἰκοδομὴν ἄλλων κτιρίων. Ἐν αὐτῷ εὐρέθη νεκροταφεῖον, δι' αὐτοῦ διῆλθεν ὕδραγωγεῖον καὶ εἶτα τὸ Βαλεριάνειον τεῖχος. Τὸ ὑλικὸν δὲ τὸ ἐκ πασῶν τούτων τῶν ἐπιγενομένων ἐν τῷ Ὁδεῖῳ μεταβολῶν διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἐλεηλατήθη καὶ διεσπάρη. Ὡστε μεθ' ὅλα αὐτὰ τί ἐδυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν; Ἐν τούτοις πολλάι, ὡς εἴπομεν, ἐνδείξεις ὑπάρχουσιν, ὡς π. χ. τὸ τῆς πυρᾶς παχὺ ἐκ τέφρας καὶ κεκαυμένων ξύλων καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν εὐρεθὲν στρῶμα, αἱ ἡμίκαυστοι κεραμίδες ἐκ τῆς στέγης, καὶ τὸ ἐξωμαλισμένον ἔδαφος, ἅτινα πείθουσιν ὅτι ὁ χώρος οὗτος ἦν ἐν χρήσει ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ ἀνῆκε βεβαίως οὐχὶ εἰς ἰδιωτικὴν οἰκίαν, ἀλλ' εἰς δημόσιον οἰκοδόμημα... »

Δευτέρα ἀνασκαφὴ ἐν Ἀθήναις ἐξετελέσθη παρὰ τὸ Ὁρολόγιον Ἀνδρονίκου τοῦ Κυρρήστου, ἐν τῷ χώρῳ ἐνθα ἴστατο ὁ «Μενδρεσές». Ἐγκρίσει καὶ ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου προέβη ἡ Ἑταιρεία εἰς τὴν κατεδάφισιν τοῦ τουρκικοῦ τούτου κτιρίου, συνεργοῦντος εἰς τοῦτο μάλιστα τοῦ μέλους τοῦ Συμβουλίου καὶ ἄλλοτε νομομηχανικοῦ ἐπὶ τοῦ σχεδίου τῆς πόλεως Ἀθανασίου Γεωργιάδου, καὶ εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ὑπ' αὐτὸν χώρου γενομένην ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἐκ τῶν Β. Λεονάρδου, ἐφόρου διευθυντοῦ τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου, Κ. Κουρουγιώτου,

τμηματάρχου τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ τμήματος, καὶ Α. Κεραμοπούλου, ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων Ἀττικῆς, ὅστις δι' ἐκθέσεώς του ἀνακοινοῖ περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τὰ ἐξῆς:

« Τὸ παλαιὸν Τουρκικὸν κτίριον τοῦ Μενδρεσέ, ὅπερ μέχρις ἐσχάτων ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς φυλακὴ, κατηδαφίσθη, τὸ δ' ἔδαφος αὐτοῦ ἀνεσκάφη τὸ πλεῖστον μέχρι τῆς στάθμης τῆς ὁδοῦ Αἰόλου. Ἐντὸς τῶν κατεδαφισθέντων τοίχων καὶ ἐν τοῖς χώμασιν εὐρέθησαν ἀτάκτως ἐρριμμένα ἢ ἐνεκτισμένα διάφορα ἀρχιτεκτονικὰ γλυπτὰ καὶ ἐνεπίγραφα μνημεῖα, περὶ ὧν γενήσεται λόγος ἄλλαχού. Ἐν τῷ παρόντι δύναται νὰ ῥηθῇ συντόμως, ὅτι πλὴν τοίχων τινῶν νεωτέρων ἀρχιτεκτονικὰ λείψανα εὐρέθησαν ποικίλα, οἷον σπόνδυλοι κιόνων, πολλὰ σῖμαι μετὰ λεοντοκεφαλῶν μαρμάριναι ἐκ μικροῦ νεωτέρου κτιρίου, δύο ἐδώλια θεάτρου, βάθρων ἐνεπίγραφα μέλη κ.τ.λ. Γλυπτὰ μνημεῖα εὐρέθησαν θραύσματά τινα ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων, καὶ δύο ἢ τρία τεμάχια κορμῶν ἀνήκοντα εἰς ἀξιόλογον ἀνάγλυπτον μνημεῖον, ἴσως γνωστὸν ἐκ τῆς βιβλιογραφικῆς παραδόσεως. Ἐνεπίγραφα μνημεῖα εὐρέθησαν πλὴν λίθου τινὸς τῶν καλῶν χρόνων, τεμάχιον αὐτοκρατορικῆς ῥωμαϊκῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων, ἄλλα τινὰ λείψανα ἐπιγραφῶν ῥωμαϊκῶν καὶ πολλὰ τεμάχια δύο ἢ ἴσως μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς μακρᾶς ἀγωνιστικῆς ἐπιγραφῆς διατηρούσης πολλαχού ζωηρὰ λείψανα ἐρυθροῦ χρώματος ἐντὸς τῶν γραμμάτων. »

Τρίτην ἀνασκαφὴν, συνέχειαν ἐργασιῶν ἀπὸ τοῦ 1913, ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία ἐν Νικοπόλει τῆς Ἠπείρου διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ μέλους τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας Ἀλεξάνδρου Φιλαδελφεύς, ὅστις καθ' ἣν ὑπέβαλεν ἔχθεσιν ἀνεκάλυψε τὰ ἐξῆς:

α') Μέγα κτίριον ὀρθογωνίου τετραπλεύρου σχήμα-

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΠΑΡΑ ΤΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΤΟΥ ΚΥΡΡΗΣΤΟΥ

Κύριε Ἀντιπρόεδρε.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω σύντομον ἔκθεσιν τῶν γενομένων ἐν Ἀθήναις παρὰ τὸ ὠρολόγιον τοῦ Κυρρήστου Ἀνδρονίκου ἀνασκαφικῶν ἐργασιῶν δαπάνῃ τῆς Ἑταιρείας καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν κατ' ἀρχὰς μὲν τῶν κ. κ. Β. Λεονάρδου, Κ. Κουρουνιώτου καὶ ἐμοῦ, εἶτα δέ, παραιτηθέντος τοῦ κ. Λεονάρδου, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Κουρουνιώτου καὶ ἐμοῦ μόνων.

Τὸ παλαιὸν τουρκικὸν κτίριον τοῦ Μενδρεσέ, ὅπερ μέχρι ἐσχάτων ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς φυλακὴ, κατηδαφίσθη, πλὴν τῆς κυρίας πύλης μετὰ τοῦ ἐν δεξιᾷ θολωτοῦ θυρωρείου, τὸ δὲ ἔδαφος αὐτοῦ, ὑψηλότερον τῶν περιθεουσῶν αὐτὸ ὁδῶν ὄν, ἀνεσκάφη τὸ πλεῖστον μέχρι τῆς στάθμης τῆς ὁδοῦ Αἰόλου. Ἐντὸς τῶν κατεδαφισθέντων τοίχων καὶ ἐν τοῖς χώμασιν εὐρέθησαν ἀτάκτως ἐρριμμένα ἢ ἐνεκτισμένα διάφορα ἀρχιτεκτονικὰ, γλυπτὰ καὶ ἐνεπίγραφα μνημεῖα, ἅτινα θὰ πραγματευθῶ διεξοδικώτερον ἐν ἰδίᾳ μελέτῃ. Ἐν τῷ παρόντι δύναται νὰ ῥηθῇ συντόμως, ὅτι πλὴν τοίχων τινῶν νεωτέρων, ἐκτισμένων ἐκ παντοδαπῶν λίθων, εἰς τὰ θαυτάτα ἀνασκαφέντα στρώματα ἀποκαλυφθέντων ἐν μέρει καὶ ἐχόντων διεύθυνσιν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ἢ ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς μὴ ἐρμηνευομένων ὅμως ἀκόμῃ δεόντως, ἀρχιτεκτονικὰ λείψανα εὐρέθησαν ποικίλα, οἷον σπόνδυλοι κιόνων διαφόρων (εἰς ὁωρικὸς, ὁ κατώτατος τοῦ κίονος, διατηρῶν ὑποκάτω τὸ ἴχνος συνδέσμου —), πολλὰ σῖμαι μετὰ λεοντοκεφαλῶν μαρμάριναι ἐκ μικροῦ νεωτέρου κτιρίου, δύο ἐδῶλια θεάτρου, βάθρων ἀνεπίγραφα μέλη κ. τ. λ. Γλυπτὰ μνημεῖα εὐρέθησαν θραύσματά τινα ἐπιτυμβίων

ἀναγλύφων, πολλὰ ἐλλιπῇ μικρὰ μαρμάρινα εἰδῶλια μεταγενέστερα, εἰς ἄσκηδς μαρμάρινος (ἐκ διονυσιακῆς παραστάσεως βεβαίως) καὶ δύο ἢ τρία τεμάχια κορμῶν ἀνήκοντα εἰς ἀξιόλογον ἐν μέρει ἐκτύπως ἀνάγλυπτον μνημεῖον, ἴσως γνωστὸν ἐκ τῆς βιβλιογραφικῆς παραδόσεως. Ἐνεπίγραφα μνημεῖα εὐρέθησαν πλὴν λίθου τινὸς τῶν καλῶν χρόνων, τεμάχιον αὐτοκρατορικῆς ῥωμαϊκῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων, ἄλλα τινὰ νεώτερα τὸ πλεῖστον δὲ ἀδιανόγητα οἰκτρὰ λείψανα νεωτέρων ἐπιγραφῶν ῥωμαϊκῶν καὶ πολλὰ τεμάχια δύο ἢ ἴσως μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς μακρᾶς ἀγωνιστικῆς ἐπιγραφῆς ἐπίσης ῥωμαϊκῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, διατηρούσης πολλαχοῦ ζωηρὰ λείψανα ἐρυθροῦ χρώματος ἐντὸς τῶν γραμμάτων.

Ὁ ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων Ἀττικῆς καὶ Ἀχροπόλεως

Α. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ